

Nr 995

Av herr **Gustafsson** i Skellefteå m. fl. i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 29, angående särskilt stöd åt äldre arbetslösa m. m.

(Lika lydande med motion nr 772 i Första kammaren)

Folkpartiet har tidigare i partimotioner till årets riksdag (I: 325, 555, 681 och II: 427, 714, 855) lagt fram sin syn på arbetsmarknadspolitik. I dessa motioner har vi understrukit behovet av att de aktiva arbetsmarknadspolitiska medlen förstärks. Vi har krävt kraftigare förstärkning av arbetsförmedlingens resurser för arbetsvård och yrkesvägledning, statsbidrag till omskolning i form av företagsutbildning — en åtgärd som skulle få stor betydelse främst för den äldre arbetskraften — olika rörlighetsstimulerande åtgärder etc.

För att förbättra den svårplacerade äldre arbetskraftens ställning föreslog vi att sådan arbetskraft skulle kunna placeras i s. k. halvskyddad sysselsättning. En sådan reform skulle göra det möjligt att inlämna äldre, som annars vore omöjliga att placera, i en produktiv arbetsgemenskap.

Även om sysselsättningskapande åtgärder och en aktiv arbetsmarknadspolitik är de primära medlen när det gäller att lösa folks problem vid friställning, får man inte glömma att sörja för inkomstryggheten om arbetslöshet inträffar och, trots alla ansträngningar, blir mer än tillfällig. Folkpartiet har vid flera tillfällen understrukit att *det enda som kan garantera alla människor inkomstrygghet vid arbetslöshet är en allmän sysselsättningsförsäkring*. I vår motion om allmän sysselsättningsförsäkring (1968 I: 681 och II: 885) skrev vi följande, som kan sägas utgöra den principiella grunden för vår syn på den aktuella propositionen om särskilt stöd till äldre arbetslösa:

På tre områden har inkomstotryggheten förr känts särskilt stor för människor. Det gäller vad som händer med inkomsten vid sjukdom, ålderdom och arbetslöshet. På de första två områdena har frågan om inkomstrygghet lösts på det enda tillfredsställande sättet: genom en obligatorisk försäkring som i princip omfattar alla. Tiden är nu mogen att undersöka vägar att lösa den återstående stora trygghetsfrågan på motsvarande sätt.

Folkpartiet betraktar det föreslagna stödet till arbetslösa äldre som en partiell reform på vägen mot en allmän sysselsättningsförsäkring. Det

faktum att de flesta tycks vara ense om att en sådan partiell reform måste genomföras så snabbt som möjligt understryker hur eftersatt tryggheten på detta område är. Alla parter är också ense om att den föreslagna reformen endast är ett provisorium, som snarast möjligt bör ersättas och byggas ut till ett effektivt skydd för alla vid arbetslöshet. Sakliga skäl talar för att detta kommande skydd måste ha formen av en allmän sysselsättningsförsäkring.

En betydande risk med den föreslagna partiella reformen är att den av vissa kan komma att uppfattas som ett slags förtidspensionering. Därför måste man uppmärksamt följa varje eventuell tendens till ett sådant betraktelsesätt. Det får inte bli så, att företagen i ökad utsträckning friställer äldre arbetskraft, därför att denna fått sin försörjningsfråga ordnad. Inte heller får arbetsmarknadsmyndigheternas intresse för de äldre arbetslösa placering avta.

Sysselsättningsutvecklingen för den äldre arbetskraften måste således följas med minst lika stort intresse i framtiden som hittills.

I vissa fall är det emellertid uppenbart att äldre arbetslösa aldrig kommer att kunna beredas nytt arbete. Vi ansluter oss till uppfattningen i motionerna I: 274 och II: 344 till årets riksdag där man säger att i sådant fall bör man överväga att bevilja förtidspension i stället för omställningsbidrag. Man bör nämligen konsekvent hålla fast vid uppfattningen att omställningsbidrag är en temporär åtgärd till stöd åt mottagaren under den tid som åtgår för att skaffa nytt arbete och inte ett slags förtidspension. Även i andra fall är det motiverat att reglerna för förtidspension mjukas upp. Många med särskilt påfrestande yrkesarbete kan få svårt att fortsätta i sitt yrke fram till pensionsåldern även om de inte i medicinskt avseende kan klassificeras som oförmögna till arbete och berättigade till förtidspension enligt gällande regler. Har man t. ex. kommit närmare 65-årsåldern torde omskolning inte vara ett reellt alternativ. Förtida pensionsuttag bör ersättas av förtidspension för här berörda kategorier.

Vi anser ett särskilt stöd till äldre arbetslösa vara en mycket angelägen åtgärd. I medvetande om förslagets provisoriska karaktär kan man acceptera vissa svagheter i konstruktionen. På en del punkter bör dock förslaget förbättras.

Stödets omfattning

Vi noterar med tillfredsställelse att regeringen stött det särskilda yttrande som KSA-utredningens ledamöter, Erik Filip Petersson, Nordgren och Elmstedt, avgett och således föreslagit att det särskilda stödet skall omfatta också företagare som av vissa skäl tvingats lägga ner sin rörelse.

En utsatt grupp har inte berörts av propositionen. Det gäller de s. k.

hemmadöttrarna, som under hela eller större delen av sitt vuxna liv skött föräldrar eller andra äldre anhöriga i deras hem. Dessa kvinnor (det bör observeras att det nästan alltid men inte uteslutande rör sig om kvinnor) har utan tvekan utfört ett produktivt, om än för det mesta oavlönat, arbete. De har ofta uppnått ganska hög ålder när föräldrarna dör. De är i de flesta fall fast rotade i föräldrahemmet, och det är därför omänskligt att begära att de skall flytta. Med denna begränsning står de dock i allmänhet till arbetsmarknadens förfogande. De kan ett yrke, som de under vissa villkor kan utöva: att vårda gamla människor i deras hem. Ofta står dessa kvinnor utan sysselsättningsmöjligheter och utan möjligheter att försörja sig. De bör därför kunna komma i åtnjutande av omställningsbidrag på samma villkor som arbetstagare i vedertagen bemärkelse.

Beskattning av omställningsbidraget

Utredningen hade föreslagit att omställningsbidraget skulle utgöra 700 kr. per månad och vara skattefritt. Till detta belopp skulle dessutom i tillämpliga fall komma maketillägg om 75 kr. och barntillägg om 50 kr. i månaden. I propositionen föreslås att omställningsbidraget bestäms till ett skattepliktigt belopp av 800 kr. i månaden utan särskilda tillägg. I praktiken innebär detta att bidraget försämras med ca 100 kr. i månaden för alla kategorier jämfört med utredningens förslag.

Överförsäkringsreglerna

Vi anser att en överförsäkringsregel är nödvändig och biträder propositionens förslag om att dagpenning, särskild dagpenning och omställningsbidrag inte får överstiga 11/12 av månadsinkomsten före arbetslösheten. Man bör dock hålla i minnet att arbetslösa, som för några år sedan förlorat sitt egentliga arbete och sedan kanske haft tillfälliga arbeten i dessa senare arbeten kan ha haft en mycket låg inkomst. Särskilt tänker vi på den egna företagare som innan han lägger ner sitt företag under flera år kan ha drivit det i så liten och olönsam skala, att hans egen ersättning knappast uppgått till mer än ett symboliskt belopp. Vi finner det inte rimligt att tillämpa överförsäkringsreglerna enligt bokstaven i ovannämnda fall.

För hemmadöttrar som är berättigade till omställningsbidrag kan överförsäkringsregeln över huvud taget inte tillämpas, eftersom dessa kvinnor i allmänhet inte uppburit någon egentlig lön. En modifierad konstruktion av överförsäkringsbestämmelsen är således nödvändig.

Vi föreslår att helt omställningsbidrag inte i något fall bör understiga 600 kr. per månad.

Särskilda frågor beträffande omställningsbidraget

Vi accepterar propositionens förslag om samordning av omställningsbidraget och avgångsvederlaget till jordbrukare. Vi vill dock understryka att särskilt i fråga om jordbrukare måste överförsäkringsbestämmelsen tillämpas med försiktighet och omdöme i enlighet med vad vi skisserat i föregående avsnitt.

Däremot är vi något kritiska mot de föreslagna reglerna för nedsättning av omställningsbidraget vid innehav av förmögenhet. Ett enkelt räkneexempel visar, att regeringens konstruktion ger en orimlig tröskel vid en förmögenhet av 100 000 kr. 5 % av den del av den arbetslöses förmögenhet som överstiger 60 000 kr. skall dras av med 1/12 för varje månad som omställningsbidraget betalas ut. Den, som har mer än 100 000 kr., skall inte kunna få något omställningsbidrag över huvud taget. Den som i övrigt fyller kraven men har en förmögenhet på 100 000 kr. får ingenting av omställningsbidraget på 800 kr. i månaden. Hade han i stället haft en förmögenhet på 99 000 kr. skulle han ha fått $800 - 0,05 \times 39\,000 : 12$, d. v. s. ca 638 kr. i månaden.

Vi anser att det är motiverat med en förmögenhetsklausul. Med hänsyn till stödets provisoriska karaktär och med tanke på att troligen endast ett fåtal arbetslösa torde komma att beröras av tröskeln avstår vi från att föreslå en ändrad konstruktion av förmögenhetsregeln.

Med hänvisning till ovanstående föreslår vi,

att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställer

1. att även s.k. hemmadöttrar skall komma i åtnjutande av omställningsbidrag enligt samma regler som arbetslösa anställda och företagare,
2. att helt omställningsbidrag oavsett överförsäkringsbestämmelsen inte får understiga 600 kr. i månaden.

Stockholm den 12 mars 1968

Henning Gustafsson (fp)
i Skellefteå

Bertil Öhvall (fp)

Sigvard Larsson (fp)
i Umeå

Gunnar Hylltander (fp)

Olle Westberg (fp)

Ingemar Mundebo (fp)
